

ОЛЕНА БУРЯК
ORCID ID: 0000-0002-7549-5007
of.buriak@gmail.com
кандидат філологічних наук, доцент
Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка
вул. Шевченка, 1, м. Кропивницький

ВІКТОРІЯ БОЙКО
ORCID ID: 0009-0009-6340-2350
viktoriaobi1703@gmail.com
доктор філософії з філології, старший викладач
Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка
вул. Шевченка, 1, м. Кропивницький

ПРИЙОМИ ВИВЧЕННЯ БІОГРАФІЇ ПИСЬМЕННИКА НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В 10–11 КЛАСАХ

У статті висвітлено трансформації у вивченні життєпису письменника в контексті змін у сучасній освіті, обґрунтовано ефективність системи прийомів активізації пізнавального інтересу учнів до постаті митця на уроках української літератури. Актуальність дослідження зумовлена нагальною потребою сучасної літературної освіти відійти від репродуктивних методів вивчення біографії, які традиційно зводилися до сухої фактології й хронологізації подій, на користь стереоскопічного антропоцентричного підбору матеріалу.

Мета нашої статті – розглянути прийоми формування пізнавального інтересу учнів до особистості письменника на уроках української літератури.

Методи дослідження: аналіз і синтез теоретичних положень, порівняння традиційних і новітніх підходів у навчанні; моделювання алгоритмів і навчальних ситуацій.

Запропоновано прийоми, що сприяють актуалізації уваги школярів до особистості літератора. У статті зокрема висвітлюється специфіка використання прийому «оживлення» образу митця, що може поєднуватися з іншими прийомами: «усне малювання» або художнє моделювання, каталогізація визначних біографічних фактів та коментар до портрета.

Обґрунтовано доцільність використання кількісних показників, що базується на апеляції до вражаючих фактів творчої продуктивності, тривалості життєвого шляху, викликаючи потужний емоційний відгук у слухачів.

Інтерпретовано досвід впровадження прийому драматизації, коли ідейний акцент зміщується з позиціонування письменника як «жертви обставин» на його стоїцизм.

Розглянуто дискусійне питання залучення ІІІ в освітній процес. Визначено потенціал нейромереж у створенні портретів, візуалізації історичного контексту, що сприяє глибшому зануренню школярів в атмосферу епохи.

Застосування запропонованих прийомів сприяє формуванню пізнавального інтересу учнів до особистості письменника і, відповідно, його творчості.

Ключові слова: біографія, прийоми, пізнавальний інтерес, особистість письменника, урок української літератури.

OLENA BURIK
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
1 Shevchenko Str., Kropyvnytskyi

VIKTORIA BOIKO
Candidate of Philological Sciences, Senior Lecturer
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
1 Shevchenko Str., Kropyvnytskyi

TECHNIQUES FOR STUDYING A WRITER'S BIOGRAPHY IN UKRAINIAN LITERATURE LESSONS IN GRADES 10–11

The article presents an analysis of transformation in teaching the biography of an artist in the context of reform in the educational system. The effectiveness of the system of techniques of activation of students' cognitive interest to the image of an artist within the lessons of Ukrainian literature is analyzed.

The relevance of the study stems from the urgent need in contemporary literary education to move away from reproductive methods of studying biographies – which traditionally boiled down to dry facts and the chronological listing of events – in favour of a stereoscopic, anthropocentric selection of material.

The purpose of our article is to consider techniques for forming students' cognitive interest in the personality of the writer in Ukrainian literature lessons.

Research methods: analysis and synthesis of theoretical principles, comparison of traditional and modern approaches to teaching; modelling of algorithms and teaching scenarios.

Techniques are proposed to help focus students' attention on the writer as a person. In particular the article highlights the specific use of the technique of "bringing to life" an artist's image, which can be combined with other techniques: "oral drawing" or artistic modeling, cataloging of notable biographical facts and comment on the portrait.

The expediency of using quantitative indicators is substantiated, based on an appeal to striking facts of creative productivity and the length of a person's life journey, thereby evoking a strong emotional response from the audience.

The experience of incorporating technique of dramatisation is interpreted, where the ideological emphasis shifts from positioning the writer as a 'victim of circumstances' to his stoicism.

This article examines the controversial issue of incorporating artificial intelligence and digital technologies into the educational process. It identifies the potential of neural networks in creating animated portraits, visualisations of historical contexts, which help pupils immerse themselves more deeply in the atmosphere of the era.

The use of these techniques helps foster students' intellectual curiosity about the writer as a person and, consequently, about his or her work.

Key words: biography, techniques, cognitive interest, writer's personality, Ukrainian literature class.

Практичний досвід свідчить, що вчителі часто постають перед викликом: як привернути увагу школярів до особистості письменника, уникнути сухих біографічних фактів й перетворити урок на захопливий інтелектуальний пошук. Проблема зацікавлення учнів середньої й старшої школи персоналіями митців спонукає дослідників до розробки нових підходів до подачі матеріалу, саме тому питання методичного інструментарію й психологічних аспектів сприйняття біографії письменників перебувають у центрі уваги низки науковців.

Г. Токмань осягає різні аспекти проблеми: визначає принципи і найбільш ефективні методи вивчення біографії письменника [26]. Л. Овідійчук наголошує на необхідності впровадження інноваційних технологій, обґрунтовуючи перехід від репродуктивних методів до моделі «активного занурення» [14].

Методологічна концепція А. Ситченка ґрунтується на теорії основоположника біографічного методу в літературознавстві О. Сент-Бева: життєпис літератора розглядається як ключ до осягнення жанрово-стильової специфіки його творів [22].

Н. Мещерякова висвітлює морально-етичний вплив на учнів розгляду біографії митця [11].

Науковці фокусують свою увагу й на проблемах добору біографічного матеріалу та джерел його вивчення. Ю. Ковбасенко пропонує керуватися принципом «оптимального мінімуму», коли факти відбираються за критеріями їхньої значущості для розуміння твору, асоціативного зв'язку з історичними подіями й виховної цінності, що дозволяє уникнути перевантаження уроку рутинною фактологією [7].

Важливим аспектом вивчення біографії, на думку Є. Пасічника, може слугувати звернення до літературно-критичних праць митців, «де висловлюються погляди на життя і літературу, дається оцінка окремих художніх творів чи творчості письменників» [17, с. 334]. Ця ідея лежить і в основі методичних рекомендацій О. Пойди щодо використання літературно-критичних статей Олеся Гончара при ознайомленні із життєписами його колег по перу [18].

Г. Шовкопляс доводить важливість десакралізації «письменницьких ікон» [32, с. 264] через залучення епістолярію й мемуаристики, що дає можливість висвітлити живий, людський вимір особистості письменника. Водночас дослідниця застерігає від захоплення сумнівною сенсаційністю, наголошуючи, що робота зі спогадами – це тонка інтелектуальна праця

Дослідники здійснюють активні пошуки інноваційних прийомів вивчення біографії письменника: А. Наливайко пропонує використовувати розповідь біографії, перевтілившись у відому особистість, створення акаунта в соціальних мережах від імені письменника, буктрейлера: рекламного відео за біографією, проєкції життя літературних класиків у сучасність, літературного мему [13], В. Концева –

візуалізацію творчого шляху автора: створення пазлу «Життєвий шлях», «Дерева деталей», написання дієслівного досьє, співвіднесення смайликів на позначення емоцій із біографічними фактами [9], А. Бурчак – створення резюме митця [3], О. Козаченко – перегляд відеофільму про його життя [8], О. Пойда – проведення віртуальних екскурсій (на прикладі життєпису Т. Шевченка) [19].

Мета нашої статті – розглянути прийоми формування пізнавального інтересу учнів до особистості письменника на уроках української літератури. Об'єкт дослідження – особистість митця в біографічному контексті на уроках української літератури, предмет – прийоми активізації уваги школярів під час презентації образу письменника через призму його життєпису. Це один із важливих аспектів вивчення української літератури в школі, до досягнення якого застосовують різні методичні підходи в середніх і старших класах. Якщо у середніх класах зосереджують увагу на окремих фактах, важливих для формування первинного враження, то в старших презентують біографію повноформатно. Цікаво, що на сьогодні зміни в методиці відображають загальну тенденцію суспільного ставлення до видатних людей, суголосні світоглядно-естетичним трансформаціям у літературі: спостерігається тяжіння до «оживлення», зняття з постаменту, десакралізації образу письменника. Така зміна вектору – від хронологічної таблиці, яка скелетизувала життєвий і творчий шлях митця, до максимально реалістичної стереоскопічної візії його постаті – спровокувала виникнення цілої низки різних проблем. У методичній площині важливо з'ясувати, які методи, прийоми, форми роботи ефективні для виконання поставлених завдань, у морально-етичній – необхідно окреслити межу, котру не варто переступати, висвітлюючи приватне життя письменника.

Багато творчих людей ревно оберігають свій особистісний простір. Згадаймо слова Лесі Українки з листа 9.06.1893 р. до О. С. Маковей: «Не знаю, як для кого, а для мене та хвилина, коли б я побачила свою докладну біографію в друку, була б найприкрішою хвилиною мого життя, дарма що в моїй біографії не знайшлося б нічого ні особливо цікавого для людей, і надто ганебного для мене самої» [27, с. 154].

Біографія письменника має багатий потенціал для реалізації і навчальної, і розвивальної, і виховної цілей уроку, що особливо актуально в 11-му класі, коли підлітки формують свій ідеал, намагаючись знайти ту людину, котра найповніше б відповідала цьому запиту, втілюючи відповідний комплекс рис характеру, світоглядних орієнтирів.

У школі учні знайомляться з великою кількістю авторів (і це сьогодні актуальна методична проблема). Наприклад, програма з української літератури для 11-го класу (рівень стандарт) [29] охоплює творчий доробок 21 письменника, а програма профільного рівня [28] містить імена 43 українських митців для варіативного вибору вчителем. І кожен із поетів, прозаїків, драматургів – індивідуальність, знайомство з якою потребує застосування вчителем сучасного методичного інструментарію для актуалізації щирого інтересу учнів.

Зацікавлення школярів творчою особистістю багато в чому залежить від її презентації вчителем. Які ж прийоми сприятимуть активізації учнівської уваги?

На наш погляд, найбільш ефективним є прийом так званого «оживлення» образу митця, заперечення «агіографічної» традиції, що тривалий час зберігалася як атавізм радянської школи. Завдання вчителя полягає у створенні образу літератора як живої людини – зі своїм характером (в тому числі й негативними рисами), манерою поведінки, звичками, захопленнями.

Для цього варто використовувати *цікаві факти із біографії*, що з одного боку, збагатить інформацією про автора, а з іншого – задасть перспективу продовження самостійного ознайомлення з його життєписом і творами.

Школярів, безперечно, зацікавить розповідь про ексцентричний вчинок М. Семенка, який спалив «Кобзар» [23, с. 32]. Стимулом до подальших учнівських пошуків, досліджень стане питання: поет вчинив цей «акт інквізиції» зі Шевченковим «Кобзарем» чи своєю однойменною збіркою?

Розповідаючи якийсь біографічний епізод можна *створити інтригу*: не називати імені літератора аж до кінця розповіді.

Якщо з біографічного фактажу відібрати матеріал, котрий можна представити *через малі або, навпаки, великі числа*, це, зазвичай, справляє велике враження на слухачів.

Наприклад, акцент на короткій тривалості життя: Б.-І. Антонич, В. Симоненко прожили всього 28 років і, незважаючи на це, ввійшли в історію літератури.

Захоплення й здивування в підлітків викличе надзвичайна творча продуктивність митців. Іван Франко написав понад 6 000 творів: 10 поетичних збірок, 50 поем, 10 великих прозових творів та

близько 100 малих прозових творів, а також понад 3 000 публіцистичних і наукових статей. За 40 років активної творчої діяльності в середньому кожні два дні з-під його пера виходив новий твір [6]. Емма Андіївська створила понад 17 000 картин [10], які експонуються у різних країнах світу (Німеччина, США, Канада, Бразилія, Австралія, Ізраїль та ін.).

Подати факти із життєпису митця можна у формі *парадоксу*: Т. Шевченко створив близько 1 300 картин і написав близько 240 творів, але позиціонується в історії української культури передусім як письменник. Або інформація про В. Підмогильного: він так і не здобув вищої освіти (через матеріальну скруту), але є автором першого в українській літературі інтелектуального роману [30].

Серед кола фактів особливий інтерес викликають *загадки, нерозкриті сторінки біографії*, зокрема таємниця смерті письменника чи її причин (Юрій Липа, Василь Стус, Григорій Тютюнник). На цю тему говорити з учнями треба дуже обережно, не вдаючись до натуралістичних подробиць, зосереджуватися на суспільно-історичних обставинах, які обумовили трагічний фінал.

Ефективним є *прийом каталогізації яскравих фактів* із життя одного письменника, що увиразнює його обдарованість, багатогранність: Олег Ольжич

«– у три роки навчився читати і писати;

– у п'ять написав п'єсу на три дії і сам її проілюстрував;

– змалку гарно грав на піаніно і скрипці, чудово малював;

– у неповні 23 роки захистив докторську дисертацію в Карловому університеті у Празі за темою “Неолітична розписна кераміка Галичини”;

– працював на кафедрі археології Українського вільного університету, в археологічному відділі Чеського національного музею у Празі, брав участь в експедиціях. А його дослідження друкувалися у спеціалізованих виданнях Англії, Німеччини, Чехії, Югославії:

– читав лекції у Гарвардському університеті, отримав запрошення на роботу в Римі;

– очолював культурно-освітню референтуру Проводу Українських Націоналістів (ПУН) (1937) і Револьюційний Трибунал ОУН (1939–1941).

– був заступником Голови ПУН...і Головою ПУН ОУН в 1944 році» [16].

Особливий емоційний відгук у старшокласників викликають *сюжети про ірраціональні, незвичайні події*, що межують із художньою вигадкою, проте є біографічними реаліями. Наприклад, диво порятунку Олеся Гончара під час переправи через Дніпро в районі Канева під час Другої світової війни. За свідченням учасника воєнних подій Д. Білоуса, студенти, серед яких був і Гончар, не знали, що їх, «необстріляних політбійців-студбатовців, заплановано кинути в бої як смертників, щоб відстрочити падіння Києва бодай на кілька днів. Перші ж фронтові дні були суцільним пеклом. За три місяці боїв із 3 200 чоловік живими залишилися 37, тих, що були поранені» [20, с. 86]. Або ж «друге народження» Остапа Вишні, якого в 1933 році було заарештовано й засуджено до розстрілу, а потім змінено вирок на 10 років таборів, де «на відміну від більшості репресованих письменників, він не загинув у ГУЛАГу, а влітку 1943 року був переведений до Бутирок, звідки через кілька місяців “достроково звільнений”, а вже у лютому 1944 року в радянських газетах з'явилися перші фейлетони “воскреслого” О. Вишні...» [5, с. 139]

Учнів, особливо старшокласників, завжди цікавить інтимна сфера життя письменника. Учитель має дуже делікатно подавати історії кохання, особливо, коли вони такі непрості, як у Т. Шевченка, І. Франка, М. Коцюбинського, щоб не виставити сокровенне на засудження чи осміяння.

Презентація образу письменника може бути ефективною завдяки використанню прийому *«усного малювання»*: у художньому стилі вчитель «малює» словесну картину, зображуючи ймовірний епізод із життя митця або використовує фрагмент із біографічного художнього твору, мемуарів (можна поєднувати ці форми).

Наприклад, потужний виховний потенціал (особливо сьогодні в контексті мовного питання) має представлена в книзі спогадів «На білому коні» Уласа Самчука емоційна розповідь Олени Теліги про її національне самоусвідомлення: *«Це було на великому балю в залах Народного дому на Виноградах... Я була тоді в товаристві блискучих кавалерів, ми сиділи при столику і пили вино. Невідомо, хто і невідомо, з якого приводу почав говорити про нашу мову за всіма відомими “залізяку на пузяку”, “собачій мові”, “мордописня”... Всі з того реготалися... А я враз почула в собі гострий протест. У мені дуже швидко наростало обурення. Я сама не знаю чому. І я не витримала: “Ви хами! Та собача мова – моя мова!.. Мова мого батька і моєї матері! І я вас більше не хочу знати!”*

Я круто повернулася і, не оглядаючись, вийшла! І більше до них не вернулася. З того часу я почала, як Ілля Муромець, що тридцять три роки не говорив, говорити лише українською мовою» [21, с. 19–20].

На наше переконання, цей майстерно виписаний емоційний епізод, наснажений обуренням, що переросло в гнів героїні, може вплинути передусім на емоційну сферу й водночас викликати роздуми старшокласників про почуття гідності, свої національну самоідентифікацію і самовираження.

Драматизація – той прийом зацікавлення аудиторії, який сьогодні рішуче відкидає більшість методистів і вчителів-практиків у руслі заперечення концепції шкільного курсу української літератури як сукупності творів про безкінечні страждання українського народу й позиціонування його жертвою. Солідарні з цією думкою, однак не приймаємо таку категоричність. На наш погляд, під час презентації особистості письменника може застосовуватися прийом драматизації, але при дотриманні кількох умов: не зловживати цим прийомом, бо від багаторазового використання він утрачає свою ефективність; послуговуватися ним дуже ощадливо й лише тоді, коли життєвий матеріал відповідає канонам драми (на жаль, у нашій культурі таких варіантів величезна кількість); робити ідейний акцент на стійкості, незламності особистості, якщо це логічно. Наприклад, це доцільно при вивченні біографії Василя Стуса, адже в такий спосіб ми реконструюємо цілісний образ незламного борця, дисидента. Вчитель може вибудувати драматичний сюжет, в основі якого – не трагедія жертви, а героїка опору особистості. У роботі з одинадятикласниками прийом драматизації можна реалізувати поєднуючи з прийомом «усного малювання»: «Уявіть серпневу ніч 1985 року, де за стінами карцеру в таборі особливо строгого режиму “Перм-36” лише глуха уральська тайга й нескінченний холод, що пробирає до кісток. У тісній камері-одиночці стоїть людина, яка може зараз реалізувати своє єдине право – це право на мовчання. Наглядачі чекають лише одного: щоб Стус зламався, щоб визнав провину, але він вибирає “суху” голодовку – свій останній, найгучніший вірш, написаний не чорнилом, а згасаючим серцем. Це не смерть жертви, це тріумф вільної людини, яка навіть у в’язниці зуміла бути вільною у своєму виборі, виявилася сильнішою за гігантську машину тоталітаризму.

Сьогодні ми спробуємо зрозуміти: як можна було не зламатися в неймовірно складних умовах і чому Стусове слово досі звучить для нас як вирок будь-якій несправедливості?»

Натомість Тодосю Осьмачку недоречно презентувати як стоїка, адже його життєвий шлях – це історія глибокого психологічного надлому і втечі, де драматизм має іншу, ірраціональну природу. Тому знайомлячи учнів з особистістю Т. Осьмачки варто використовувати прийом драматизації акцентуючи, наприклад, на його радикальності переконань, чесності перед собою, іншими людьми, нацією [2, с. 29]. Безкомпромісна чесність письменника часто виявлялася навіть у ставленні до визнаних авторитетів. Показовий спогад про візит Тодосю Осьмачки до Лідії Папарук, дружини Павла Тичини, зі звинуваченнями поета в плагіаті художніх образів [2, с. 29]. Багато колег почали вважати Осьмачку божевільним через його ексцентричну поведінку, через те, що він не боявся говорити правду представникам радянської влади.

Ознайомлення із епатажно-трагічним вчинком представника «Розстріляного відродження» Миколи Хвильового змусить учнів за стереотипним портретом із підручника побачити живу людину в момент найскладнішого вибору: 13 травня (він любив це число!) 1933 року запросив до себе друзів, сказав, що покаже, як повинен творити сучасний пролетарський письменник, і завершив життя самогубством, вийшовши в сусідню кімнату [23, с. 85].

Виникає безліч питань, що актуалізують інтерес старшокласників: яка причина самогубства? чому митець, творчість якого позначена романтикою вітаїзму позбавив себе життя в сонячний весняний день?

Розповідь учителя може включати прийом – *коментар до портрета митця* (малярський портрет, автопортрет, фото). Важливі два моменти: відбір портретів і спосіб їх коментування. Розповідаючи про різні вікові етапи в житті письменника, краще демонструвати портрети, які корелюють із ними, представляючи зовнішність митця в різні періоди.

Можна працювати на контрасті: наприклад, «красивий життєрадісний юнак – понівечений життям старий». Основою розповіді є питання-інтрига: які життєві перипетії так змінили зовнішність цієї людини? Наприклад, «Автопортрет» (зима 1840 року) сповненого надій викупленого з кріпацтва 25-річного Тараса Шевченка й «Автопортрет» (1860 рік) поета передчасно постарілого, змученого 10-річним засланням [1].

Візуалізація драми Павла Тичини – його метаморфози від «геніального поета» до «геніального блазня» [24, с. 91], покійного слуги радянської влади – можуть бути представлені через рецепцію портрета митця в юності (див: [12], друге фото) й у зрілі роки (див: [12], останнє фото).

Фото усміхненого Остапа Вишні [4] корелює з жанровим спектром його творчості й контрастує з драматичними перипетіями в його житті [23, с. 116–118].

Якщо зовнішність не зазнала кардинальних змін, можна наголосити на стійкості митця у вирі життєвих випробувань. Прикладом можуть бути портрет 28-річного Василя Стуса 1966 року до першого арешту й світлина 1978 року [15] після ув'язнення в мордовських таборах.

Сучасні вчителі активно використовують цифрові технології на уроках української літератури, зокрема оригінально пов'язують це із вивченням біографії митця: створення інстаграм-сторінки від його імені, презентації із відеовставками, звуковими ефектами за допомогою сервісів Genially, Prezi, Canva та ін..

Креативні завдання можуть бути спрямовані на розвиток індивідуальних здібностей учнів. Наприклад, музикально обдарованим школярам можна запропонувати створити власну музичну рецепцію біографії митця або скомбінувати фрагменти творів видатних композиторів, які віддзеркалюють емоційно-почуттєвий фон подій із життя письменника.

На сьогодні дискусійним питанням лишається залучення штучного інтелекту в освітній процес. У нашому випадку, ШІ – додатковий фактор пробудження інтересу й активізації творчого мислення учнів при вивченні життєпису: створення відео (епізод із життя письменника), анімованих портретів, мапи подорожей, генерація візуальних контекстів (відображення за допомогою нейромереж місць, де перебував літератор), читання митцем свого твору, «авторський» аудіоконтент – реставрація голосу письменника (якщо збереглися записи), інтерактивне інтерв'ю із чат-ботом – рольове моделювання розмови з автором на основі його щоденників, листів, спогадів сучасників і т. д.

Т. Яценко пропонує цікаві формати мультимедійних проєктів – «Віртуальний музей письменника» і літературний портрет, що «дозволяє повно та яскраво презентувати учням життєвий і творчий шлях митця, використовуючи у логічній послідовності документи, фотографії, таблиці, ілюстративний матеріал, аудіо- та відеофрагменти» [33, с. 285].

Важливо, щоб завдання опрацювання біографії письменника були спрямовані передусім на формування компетентностей, передбачених Державним стандартом загальної середньої освіти з української літератури (у складі мовно-літературної галузі), а не виконували розважальну функцію.

Маємо на увазі популярний прийом «перенесення» митця в реалії нашого часу (картинки, меми в соцмережах). Коли під час подій на Майдані зображення Шевченка із шиною через плече [31] сприймалося як увиразнення ідеї тягlosti національної традиції боротьби, захисту людської гідності й національної ідентичності, то викликають здивування інші варіанти осучаснення образу: наприклад, у роботах Андрія Єрмоленка – на «стінах “Мистецького Барбакану” та згодом у соцмережах і ЗМІ Шевченко постав в образах байкера, Елвіса Преслі з гітарою, Будди, Супермена, Пікачу» [31]. І відповідь творця цих «шедеврів»: «Я фанат Шевченка, і він для мене – не забронзовілий ідол, а жива неординарна особистість» [31] – з одного боку, увиразнює тенденцію осмислення видатних особистостей у сучасній культурі, а з іншого, викликає нові питання.

Таким чином постає проблема коректності роботи з образом письменника: «оживити», щоб не спотворити, не зруйнувати... і не вбити.

Десакралізація образу письменника не повинна переходити в його спрощення чи спотворення, необхідно дотримуватися етичних норм, балансу між науковою достовірністю й виховною доцільністю.

Отже, ключовим чинником формування пізнавального інтересу учнів є застосування прийому «оживлення» образу митця, що може поєднуватися з іншими прийомами: «усне малювання» (як варіант, художнє моделювання), каталогізація яскравих біографічних фактів, коментар до портрета. Їхня ефективність значно посилюється завдяки використанню сюжетів про ірраціональні, незвичайні події, експлуатацією великих і малих чисел, створенням інтриги, контрасту. Традиційний прийом драматизації дієвий, якщо його ощадливо й коректно використовувати: вчитель подає біографію чи її епізод насичені драматичними перипетіями, наголошуючи на силі духу письменника.

Застосування цифрових технологій істотно збагачує інструментарій для презентації митця як багатогранної особистості й, водночас, потужно впливає на емоційно-почуттєву сферу учнів, стимулює їхню дослідницьку діяльність, розширює простір для вияву індивідуальних здібностей.

Органічне поєднання традиційних і інноваційних методів і прийомів під час презентації постаті письменника забезпечує виникнення пізнавального інтересу до особистості митця і його творчості.

З огляду на трансформацію концепції шкільного курсу української літератури, зокрема перехід до профільного навчання в старшій школі з 2027 року, важливо переглянути методичні підходи до вивчення

української літератури в цілому й окремих її аспектів, одним із яких є вивчення життєпису письменника. Спектр методів і прийомів формування пізнавального інтересу учнів до особистості письменника потребує подальшого розширення, зокрема з використанням цифрових технологій, й перевірки їхньої ефективності в шкільній практиці.

Відповідно до нових освітніх реалій, залежно від напрямку навчання (мовно-літературний, соціально-гуманітарний, STEM й ін.) варіюватиметься обсяг і глибина осягнення навчального матеріалу, зокрема життєвого і творчого шляху письменника, що обумовлює необхідність ревізії методичного арсеналу з урахуванням диференціації освітніх траєкторій учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Автопортрети Тараса Шевченка. *Bikimedia*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Автопортрети_Тараса_Шевченка (дата звернення: 20.03.2026).
2. Бойко В. В. Фанатична любов до правди: штрихи до психопортрету Теодосія Осьмачки. *International scientific conference «The issues of modern philology and creative methods of teaching a foreign language in the European education system»* : conference proceedings (December 28–29, 2021. Venice, Italy). Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2021. С. 27–30.
3. Бурчак А. Нестандартні форми вивчення біографії письменника на уроках української літератури. *Методичний пошук учителя-словесника* : збірник наук.-метод. статей студентів і магістрантів / ред. кол. : І. Я Завальнюк, А. П. Вінничук, Н. Ю. Родюк та ін.; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вип. 9. Вінниця : Твори, 2021. С. 55–60. URI: <https://dspace.vspu.edu.ua/items/7dba8940-082f-48a6-9ff0-8d43c25ff573> (дата звернення: 25.03.2026).
4. Вишня Остап. *УкрЛіб : бібліотека української літератури*. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/bio/printit.php?tid=1730> (дата звернення: 20.03.2026).
5. Гриценко О. А. Остап Вишня в українській пам'яті: “король тиражів”, “народний гуморист”, “суспільна інституція”, знаряддя пропаганди, “національний мученик”. *Культурологічна думка*. 2019. Том 16. № 2. С. 136–163. <https://doi.org/10.37627/2311-9489-16-2019-2.136-163>
6. Іван Франко у цифрах і фактах. *Видавництво Старого Лева*. 2016. 27 серпня. URL: <https://starylev.com.ua/news/ivan-franko-u-cyfrakh-ta-faktah?srsid=AfmBOoqUXLy9kmlLkLM3aCnEDtgfSXC9gJuZJg69u6jcPqcF34h5bGBT> (дата звернення: 23.03.2026).
7. Ковбасенко Ю. І. Біографія письменника і викладання літератури. *Постметодика*. 2006. № 6 (70). С. 6–17.
8. Козаченко О. Вивчення життєпису письменника. *Українська мова та література*. 2020. № 6. С. 70–77.
9. Концева В. Як креативно та цікаво вивчати біографію письменників і письменниць на уроках літератури: вебінар. *На Урок*. 2024. 7 травня. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=RnFTtdtqMr4> (дата звернення: 25.03.2026).
10. Корсак Л. Космос Емми Андіївської. *Музей сучасного українського мистецтва Корсаків*. 2019. URL: <https://msumk.com/yemma-andiyevska-ontologiya-test/> (дата звернення: 20.03.2026).
11. Мещерякова Н. П. Морально-етичний аспект вивчення біографії письменника на уроках літератури. *Актуальні питання філології та методики викладання мов* : зб. матер. III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., присвяч. 90-річчю створення КДПУ та 25-річчю ф-ту інозем. мов, м. Кривий Ріг, 29-30 вересня 2020 р. / редкол. : С. І. Ковпик (голов. ред.), С. М. Амеліна, В. А. Гаманюк, О. Б. Каневська (відп. ред.), О. І. Гамалі, Н. Д. Соловійова. Кривий Ріг, 2020. Вип. 3 (15), ч. 2. С. 191–198.
12. Мільченко Д. Павло Тичина й Київ: цікаві факти про життя поета. *KyivTime*. 2026. 19 січня. URL: <https://kyivtime.co.ua/pavlo-tychyna-y-kyiv-tsikavi-fakty-pro-zhyttia-poeta/> (дата звернення: 20.03.2026).
13. Наливайко А. Ю. Ідеї, як вивчати біографію класиків із сучасними школярами. *Всеосвіта : національна освітня платформа*. 2021. 4 лютого. URL: <https://vseosvita.ua/news/idei-iak-vyvchaty-biografiu-klassyky-iz-suchasnymy-shkoliaramy-36230.html> (дата звернення: 20.03.2026).
14. Овідійчук Л. Інтеграційне вивчення біографії письменника в контексті фахової підготовки майбутніх учителів української мови і літератури. *Освітні обрії*. 2021. Том 51. №2. С. 137–140. DOI: <https://doi.org/10.15330/obrii.51.2.137-140>
15. Овсієнко В. Загибель Василя Стуса. *Права людини в Україні*: інформаційний портал Харківської правозахисної групи. 2015. 02 вересня. URL: <https://archive.khpg.org/1441189833> (дата звернення: 20.03.2026).
16. Олег Ольжич – справжнє ім'я Олег Олександрович Кандиба (21.07.1907–10.06.1944) (115 років від дня народження). *Віртуальні книжкові виставки. ЛьвДУВС*. URL: <https://www.lvduvs.edu.ua/uk/virtual-book-exhibitions2/pysmenniku-iuviliary-2022-roku.html> (дата звернення: 20.03.2026).
17. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах : навч. посібник для студентів вищих закладів освіти. Київ : Ленвіт, 2000. 384 с.

18. Пойда О. А. Літературно-критичні статті Олеся Гончара як шлях до осмислення життєтворчості українських письменників на уроках літератури. *Феномен Олеся Гончара в духовному просторі українства* : зб. наук. статей. Полтава : ПНПУ, 2018. С. 183–190. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/10094> (дата звернення: 25.03.2026).
19. Пойда О. А. Особливості проведення віртуальних екскурсій на уроках української літератури (на прикладі вивчення життєпису Т. Шевченка). *Тарас Шевченко в новітніх парадигмах наукового знання* : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 20–21 лютого 2014 р.). Хмельницький: ХГПА, 2014. С. 58–65. URL: <https://dspace.vspu.edu.ua/items/24267d46-d02e-4299-b3bf-f6a52109967f> (дата звернення: 20.03.2026).
20. Родіонова І. Історія української літератури XX століття : навчально-методичний посібник. Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2020. 280 с.
21. Самчук У. На білому коні. *Освіта.ua*. 63 с. URL: <https://osvita.ua/school/literature/s/74449/list-18.html> (дата звернення: 20.03.2026).
22. Ситченко А. Л. Методика навчання української літератури в загальноосвітніх закладах: навчальний посібник для студентів-філологів. Київ : Ленвіт, 2011. 291 с.
23. Слоньовська О. В., Мафтин Н. В., Вівчарик Н. М. Українська література (рівень стандарту) : підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Літера ЛТД, 2019. 256 с.
24. Стус В. Феномен доби (сходження на Голгофу слави) / підгот.: С. Гальченко, Д. Стус; ред. Л. Паламарчук. Київ : Знання, 1993. 96 с.
25. Стус проти русифікації. *Локальна історія*. 8.12.2021. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/stus-donbas-rusifikatsiia-istoriia-lista-kotrii-ne-stav-manifestom/> (дата звернення: 20.03.2026).
26. Токмань Г. Л. Методика навчання української літератури в середній школі : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 312 с.
27. Українка Леся. До О. С. Маковея від 9.06.1893 р. *Зібрання творів: у 12 т. Т. 10: Листи (1876–1897)* / упоряд. та прим. В. В. Яременка; ред. тому М. Д. Бернштейн; редкол.: Є. С. Шаблійовський (голова) та ін. Київ : Наукова думка, 1978. С. 153–155.
28. Українська література. 10–11 класи. Профільний рівень / авторський колектив: Г. О. Усатенко, А. М. Фасоля. 64 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-10–11-klas/2018-2019/ukr.lit.-10–11-profilnij-riven.pdf> (дата звернення: 21.02.2026).
29. Українська література. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 10–11 класи (рівень стандарту) / авторський колектив: Р. В. Мовчан (голова робочої групи), С. Р. Молочко (заступник голови), Д. І. Дроздовський; Л. Т. Коваленко, А. М. Фасоля, В. І. Цимбалюк. 41 с. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-10–11-klasiv> (дата звернення: 21.02.2026).
30. Цимбал Я. 36 зі 120: парадокси Валер'яна Підмогильного. *Локальна історія*. 2021. 2 лютого. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/36-zi-120-paradoksi-valeriana-pidmogilnogo/> (дата звернення: 20.03.2026).
31. Шевченко та Майдан: 5 появ митця на революції. *Національний меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні – Музей Революції Гідності*. 2021. 5 травня. URL: <https://www.maidanmuseum.org/uk> (дата звернення: 5.03.2026).
32. Шовкопляс Г. Є. Викладання біографії письменника: щодо проблеми вибору біографічного матеріалу. Шкільна літературна освіта: традиції і новаторство. *XI Волошинські читання*. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. (XI). 2023. С. 261–268. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/48103/1/H_Shovkopliash_Konf_2023_FUFKM.pdf (дата звернення: 5.03.2026).
33. Яценко Т. Тенденції розвитку методики навчання української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах (друга половина XX – початок XXI століття) : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2016. 360 с.

REFERENCES

1. Avtoportrety Tarasa Shevchenka [Self-portraits of Taras Shevchenko]. (n. d.). Vikipediia. Retrieved from: https://uk.wikipedia.org/wiki/Автопортрети_Тараса_Шевченка (Accessed 20 March 2026). [in Ukrainian].
2. Boiko, V. V. (2021). Fanatychna liubov do pravdy : shtrykhy do psykhoportretu Teodosiia Osmachky [Fanatical love of truth: feature to the psychoportrait of Todos Osmachka]. *International scientific conference “The issues of modern philology and creative methods of teaching a foreign language in the European education system”* : conference proceedings (December 28–29, 2021. Venice, Italy) (pp. 27–30). Riga, Latvia : “Baltija Publishing”. [in Ukrainian].
3. Burchak, A. (2021). Nestandartni formy vyvchennia biohrafii pysmennyka na urokakh ukrainskoi literatury [Non-Traditional Forms of Studying a Writer's Biography in Ukrainian Literature Lessons]. *Metodychnyi poshuk uchytelia-slovesnyka : zbirnyk naukovo-metodychnykh statei studentiv i mahistrantiv / red. kol.: I. Ya. Zavalniuk, A. P. Vinnichuk, N. Yu. Rodiuk ta in.; Vinnytskyj derzhavnyj pedahohichnyj universytet imeni Mykhajla Kotsiubynskoho*. Issue 9. Vinnytsia : Tvory, pp. 55–60. URI: <https://dspace.vspu.edu.ua/items/7dba8940-082f-48a6-9ff0-8d43c25ff573> (accessed: 25 March 2026). [in Ukrainian].

4. Vyshnia, O. Ostap Vyshnia [Ostap Vyshnia] (n. d.). UkrLib: biblioteka ukrainskoi literatury. Retrieved from: <https://www.ukrlib.com.ua/bio/printit.php?tid=1730> (Accessed 20 March 2026). [in Ukrainian].
5. Hrytsenko, O. A. (2019). Ostap Vyshnia v ukrainskii pamiaty: “korol tyrazhiv”, “narodnyi humoryst”, “suspilna instytutsiia”, znariaddia propahandy, “natsionalnyi muchenyk” [Ostap Vyshnia in Ukrainian memory: “king of circulation”, “people’s humorist”, “social institution”, propaganda tool, “national martyr”]. *Kulturolohična dumka [Cultural Thought]*, vol. 16, no. 2, pp. 136–163. <https://doi.org/10.37627/2311-9489-16-2019-2.136-163> [in Ukrainian].
6. Ivan Franko u tsyfrakh i faktakh [Ivan Franko in numbers and facts]. Vydavnytstvo Staroho Leva, 2016, 27 August. Retrieved from: <https://starylev.com.ua/news/ivan-franko-u-cyfrakh-ta-faktakh> (accessed: 23 March 2026). [in Ukrainian].
7. Kovbasenko, Yu. I. (2006). Biohrafia pismennyka i vykladannia literatury [Writer’s biography and literature teaching]. *Postmetodyka [Postmethodology]*, no. 6 (70), pp. 6–17. [in Ukrainian].
8. Kozachenko, O. (2020). Vychennia zhyttiepysu pismennyka [Studying a Writer’s Biography]. *Ukrainska mova ta literatura [Ukrainian Language and Literature]*, no. 6, pp. 70–77. [in Ukrainian].
9. Kontseva, V. (2024, May 7). Yak kreatyvno ta tsikavo vyvchaty biohrafiiu pismennykiv i pismennyts na urokakh literatury: vebinar [How to Study the Biographies of Male and Female Writers in a Creative and Engaging Way in Literature Lessons: A Webinar]. *Na urok [For the lesson]*. [online]. Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=RnFTtdtqMr4> (дата звернення: 25.03.2026). [in Ukrainian].
10. Korsak, L. (2019). Kosmos Emmy Andievskei. [The cosmos of Emma Andievska]. Muzei suchasnoho ukrainskoho mystetstva Korsakiv, [online]. Retrieved from: <https://msumk.com/yemma-andiyevska-ontologiya-test/> (accessed: 20 March 2026). [in Ukrainian].
11. Meshcheriakova, N. P. (2020). Moralno-etychnyi aspekt vyvchennia biohrafii pismennyka na urokakh literatury [The Moral and Ethical Aspect of Studying a Writer’s Biography in Literature Lessons]. Aktualni pytannia filolohii ta metodyky vykladannia mov : zbirnyk materialiv III Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii, prysviachenoi 90-richchiu stvorennia KDPU ta 25-richchiu fakultetu inozemnykh mov, Kryvyi Rih, 29–30 September 2020 / ed. board: S. I. Kovpik (ed.-in-chief), S. M. Amelina, V. A. Hamaniuk, O. B. Kanevska (executive ed.), O. I. Hamali, N. D. Soloviova (pp. 191–198). Kryvyi Rih, Issue 3 (15), Part 2. [in Ukrainian].
12. Milchenko, D. (2026). Pavlo Tychyna u Kyiv: tsikavi fakty pro zhyttia poeta [Pavlo Tychyna and Kyiv: interesting facts about the poet’s life]. *KyivTime*, January 19. Retrieved from: <https://kyivtime.co.ua/pavlo-tychyna-y-kyiv-tsikavi-fakty-pro-zhyttia-poeta/> accessed: 20 March 2026). [in Ukrainian].
13. Nalyvaiko, A. Yu. (2021). Idei, yak vyvchaty biohrafiiu klasykiv iz suchasnymi shkoliaramy [Ideas for Studying the Biographies of Classical Writers with Current Students]. *Vseosvita : natsionalna osvitchna platforma*, Februar 4. Retrieved from: <https://vseosvita.ua/news/idei-iak-vyvchaty-biohrafiiu-klasykiv-iz-suchasnymi-shkoliaramy-36230.html> (accessed: 20 March 2026). [in Ukrainian].
14. Ovidiichuk, L. (2020). Intehratsiine vyvchennia biohrafii pismennika v konteksti fakhovoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv ukrainskoi movy i literatury [Integrative study of the writer’s biography in the context of professional training of future teachers of Ukrainian language and literature]. *Osvitni obrii*, vol. 51(2), pp. 137–140. <https://doi.org/10.15330/obrii.51.2.137-140> [in Ukrainian].
15. Ovsienko, V. (2015). Zahibel Vasylia Stusa [The death of Vasyl Stus]. *Prava liudyny v Ukraini : informatsiinyi portal Kharkivskoi pravozakhysnoi hrupy*. September 2. Retrieved from: <https://archive.khpg.org/1441189833> (accessed: 20 March 2026). [in Ukrainian].
16. Oleh Olzhych – spravzhnie imia Oleh Oleksandrovykh Kandyba (21.07.1907–10.06.1944) (115 rokiv vid dnia narodzhennia) [Oleh Olzhych – real name Oleg Oleksandrovykh Kandyba (July 21, 1907–June 10, 1944) (115 years since his birth)]. (2022). *Virtualni knyzhkovi vystavky. L’vDUVS*. Retrieved from: <https://www.lvduvs.edu.ua/uk/virtual-book-exhibitions2/pismennyky-iuviliary-2022-roku.html> (accessed: 20 March 2026). [in Ukrainian].
17. Pasichnyk, Ye. A. (2000). Metodyka vykladannia ukrainskoi literatury v serednikh navchalnykh zakladakh [Methods of teaching Ukrainian literature in secondary educational school: a study guide for students of higher education institutions]. Kyiv : Lenvit. 384 p. [in Ukrainian].
18. Poida, O. A. (2018). Literaturno-krytychni statyi Olesia Honchara yak shliakh do osmyslennia zhyttietvorchosti ukrainskykh pismennykiv na urokakh literatury [Literary-Critical Papers by Oles Honchar as a Means of Understanding the Life and Creative Work of Ukrainian Writers in Literature Lessons]. *Fenomen Olesia Honchara v dukhovnomu prostori ukrainstva: zbirnyk naukovykh statei*. Poltava : PNPu, pp. 183–190. Retrieved from: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/10094> (accessed: 25 March 2026). [in Ukrainian].
19. Poida, O. A. (2014). Osoblyvosti provedennia virtualnykh ekskursii na urokakh ukrainskoi literatury [Features of conducting virtual excursions in the lessons of Ukrainian literature (in the application of the life of T. Shevchenko)]. *Taras Shevchenko v novitnikh paradyhmakh naukovoho znannia (Khmelnyskyi : 20–21 liutoho 2014 r.)* (pp. 58–65). Khmelnytskyi: KhGPA [in Ukrainian].

20. Rodionova, I. (2020). *Istoriia ukrainskoi literatury KhKh stolittia* [History of Ukrainian literature of the 20th century]. Mykolaiv : MNU imeni V. O. Sukhomlynskoho. 280 p. [in Ukrainian].
21. Samchuk, U. (n. d.). *Na bilomu koni* [On a white horse]. Osvita.ua. 63 s. Retrieved from: <https://osvita.ua/school/literature/s/74449/list-18.html> (accessed: 25 March 2026). [in Ukrainian].
22. Sytchenko, A. L. (2011). *Metodyka navchannia ukrainskoi literatury v zahalnoosvitnikh zakladakh: navchalnyi posibnyk dlia studentiv-filolohiv* [Methods of Teaching Ukrainian Literature in General Education Institutions: A Study Guide for Philology Students]. Kyiv : Lenvit. 291 p. [in Ukrainian].
23. Slonovska, O. V., Maftyn, N. V., & Vivcharyk, N. M. (2019). *Ukrainska literatura (riven standartu) : pidruchnyk dlia 11 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity* [Ukrainian literature (standard level): a textbook for grades 11 in general secondary education]. Kyiv : Litera LTD. 256 p. [in Ukrainian].
24. Stus, V. (1993). *Fenomen doby (skhodzhennia na Holhofu slavy)* [Phenomenon of the day (the ascent to the Golgotha of glory)]. Pidgot : S. Halchenko, D. Stus; Red.: L. Palamarchuk. Kyiv : Znannia. 96 s. [in Ukrainian].
25. Stus proty rusyfikatsii [Stus against russification]. (2021). *Lokalna istoriia*, December 8. Retrieved from: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/stus-donbas-rusifikatsiia-istoriia-lista-kotrii-ne-stav-manifestom/> (accessed: 25 March 2026). [in Ukrainian].
26. Tokman, H. L. (2012). *Metodyka navchannia ukrainskoi literatury v serednii shkoli: pidruchnyk* [Methods of Teaching Ukrainian Literature in Secondary School: A Textbook]. Kyiv : Akademiia. 312 p. [in Ukrainian].
27. Ukrainka, Lesia (1978). До О. С. Маковея від 9.06.1893 р. [To O. S. Makovey, dated June 9, 1893]. In: *Zibrannia tvoriv u 12 t.* (Vol. 10: Lysty (1876–1897), pp. 153–155). Kyiv : Naukova dumka. (Uporiad. ta prym. V. V. Yaremenko; red. tomu M. D. Bernshtein; redkol.: Ye. S. Shabliovskiy et al.). [in Ukrainian].
28. *Ukrainska literatura. 10–11 klasy. Profilnyi riven* [Ukrainian literature. Grades 10–11. Profile level] / avtorskyi kolektyv: H. O. Usatenko, A. M. Fasolia. 64 p. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/ukr.lit.-10-11-profilnij-riven.pdf> (accessed: 21 February 2026). [in Ukrainian].
29. *Ukrainska literatura. Prohrama dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv. 10–11 klasy (riven standartu)* [Ukrainian literature. Program for general education institutions. Grades 10–11 (standard level)] / avtorskyi kolektyv: R. V. Movchan (holova robochoi hrupy), S. R. Molochko (zastupnyk holovy), D. I. Drozdovskiy; L. T. Kovalenko, A. M. Fasolia, V. I. Tsymbaliuk. 41 p. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> (accessed: 21 February 2026). [in Ukrainian].
30. Tsymbal, Ya. (2021). 36 zi 120: Paradoksy Valeriana Pidmohylnogo [36 of 120: Paradoxes of Valerian Pidmohylny]. *Lokalna istoriia*, Retrieved from <https://localhistory.org.ua/texts/statti/36-zi-120-paradoksi-valeriana-pidmogilnogo/> [in Ukrainian].
31. Shevchenko ta Maidan: 5 poiav myttsia na revoliutsii [Shevchenko and the Maidan: Five appearances of the artist during the revolution]. (2021). *Natsionalnyi memorialnyi kompleks Heroiv Nebesnoi Sotni – Muzei Revoliutsii Hidnosti*. May 3. Retrieved from: <https://www.maidanmuseum.org/uk/node/1438> (accessed: 25 March 2026). [in Ukrainian].
32. Shovkoplias, H. Ye. (2023). *Vykładannia biohrafii pysmennyka: Shchodo problemy vyboru biohrafichnoho materialu. Shkilna literaturna osvita: tradytsii i novatorstvo* [Teaching the biography of a writer: on the problem of choosing biographical material. School literary education: traditions and innovation]. In *XI Voloshynski chytannia: Zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii, (XI)*, pp. 261–268. Retrieved from: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/48103/1/H_Shovkoplias_Konf_2023_FUFKM.pdf (accessed: 25 March 2026). [in Ukrainian].
33. Yatsenko, T. (2016). *Tendentsii rozvytku metodyky navchannia ukrainskoi literatury v zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh (druha polovyna KhKh– pochatok KhKhI stolittia): monografiia* [Trends in the development of methods for the development of Ukrainian literature in the early stages of the past (the other half of the 20th century – the beginning of the 21st century): monograph]. Kyiv : Pedahohichna dumka, 2016. 360 p. [in Ukrainian].

Стаття поширюється
на умовах ліцензії
відкритого доступу (CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 26.03.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.04.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026